

Posudek na habilitační práci: Jitka Jonová, Kapitulní otázka olomoucká a obsazování arcibiskupského stolce v Olomouci od r. 1880 do poloviny 20. století, Olomouc 2019

Autorka se v tématu habilitační práce věnuje dlouhodobému tématu její badatelské práce, a to významu a roli olomoucké katedrální kapituly, a to jak z hlediska jejího složení, tak vzhledem k obsazování olomouckého arcibiskupského stolce. Autorka logicky vsadila na rozsáhlý heuristický průzkum, který vychází z materiálů papežské provenience, a zúročila v tomto směru i své některé předchozí monografie, které se danou tematikou zabývaly. Navazuje zejména na své práce, které byly věnovány osobě arcibiskupa Theodora Kohna, nebo arcibiskupa Skrbenského z Hříště.¹ Autorka práci rozčlenila do čtyř kapitol. V úvodu se věnuje obecně historii kapitul ve středoevropském prostoru, zmiňuje salcburskou, münsterskou a pasovskou, přičemž se soustředí na stejné otázky, jako v případě olomoucké. Zmiňuje zde tedy otázku privilegia svobodné volby a šlechtické výsady, které se pak podobně věnuje na případě olomoucké kapituly i v další části práce, a to zejména s ohledem na změnu stanov kapituly v roce 1772, kdy se kapitula stává výlučně šlechtickou. Následně pak velmi podrobně a současně hlavně popisně rozebírá snahy, které směřovaly k odbourání šlechtického privilegia pro volbu kanovníků, a to zejména pod optikou rozhodování centra církevní moci v Římě. K jeho definitivnímu odstranění došlo až na základě rozhodnutí Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti v roce 1880, odkdy se mohou stávat členy kapituly i osoby nearistokratického původu. Z této změny ostatně vychází i chronologické vymezení celé práce. Dále se pak věnuje tématu práva svobodné volby arcibiskupa, která byla uplatněna v roce 1892 a pak až v roce 1916, kdy však její výběr byl politicky omezen. Jmenování olomouckého arcibiskupa Františka Bauera proběhlo bez zásahu kapituly a tam se podařilo v propracovanější podobě zachytit autorce i složitou situaci, která se týkala hledání východiska z krizového stavu v arcidiecézi.

Ve dvou zbývajících oddílech práce se soustřeďuje podrobně na momenty, kdy se kapitula snažila ovlivnit situaci s volbou nového arcibiskupa a sleduje i postupný úpadek jejího vlivu v meziválečném období, když většina arcibiskupů nezešla z volby kapituly, ale byli jmenováni v podstatě již jen papežem. V československém státě se to týkalo zejména jmenování A. C. Stojana a jeho nástupce Leopolda Prečana v roce 1923. Postupně se tak přesouvá z výzkumného pole, které se týká zejména vnitřních charakteristik kapituly, až na pole vztahu církve a státu, jež začalo rezonovat zejména po roce 1918. Proměny role kapituly

¹ Jitka JONOVÁ, *Kapitoly ze života Lva Skrbenského z Hříště pohledem Svatého stolce*, Uherské Hradiště 2013; Táž, *Theodor Kohn (1845-1915) Kníže-arcibiskup olomoucký, titulární arcibiskup pelusijský*, Brno 2015.

zasadila i do souvislostí s transformacemi, které uvedly do pohybu změny na legislativním rámci v podobě vydání nového Kodexu kanonického práva v roce 1917. Velmi dobře přitom využila v českém prostředí málo známé pramenné základny v rámci vatikánských archivů, která ji umožnila proniknout více k objasnění rozhodnutí a kroků, které k výměně na arcibiskupském stolci v Olomouci vedly. V centru zájmu v poválečném líčení situace kapituly je také problematika obsazování kanonikátů a zohlednění národnostních a částečně i politických poměrů, která je podle mého názoru také dobře rozpracována a je také propracována alespoň bazální informace k jednotlivým kanovníkům. Zde si myslím, že jsou také nejsilnější pasáže předložené práce. Novinkou je také dopracování vývoje kapituly až do doby počátků komunismu.

Je potřeba obecně vysoce ocenit, že text práce byl zpracován na základě podrobných rešerší v pramenech, které Jonová studovala jak v zahraničních archivech, především vatikánské provenience, ale také ve Vídni, a dále i v českých institucích, samozřejmě zejména v archivu olomouckého arcibiskupství. Práce reprezentuje zajímavý příspěvek k církevním dějinám, který však představuje podrobné a spíše popisné líčení vývoje olomoucké kapituly na přelomu 19. a 20. století.

Z metodického a koncepčního hlediska mám výhrady k autorskému přístupu k tématu, protože spočívá pouze na deskripci faktografických údajů, které se týkají jak osob, tak samotných událostí, ale postrádá z mého pohledu zasazení do širšího badatelského záběru. Nabízelo se podle mého soudu například propracovanější zachycení připravovaných strategií volby, vytváření personálních aliancí a mocenských sítí, a to nejen v rámci kapituly, z nichž se pak rodilo rozhodnutí k volbě arcibiskupa (jednotlivé osoby kapituly mohly být pod touto optikou více rozpracovány). Jsem toho názoru, že téma mohlo být poněkud rozšířeno, například z hlediska politické agendy, která se do těchto procesů promítala, jak je ovlivňovala vnitrocírkevní situace, což by bylo důležité z hlediska jmenování v meziválečné době, jaký vliv měly národnostní otázky, protože tato skutečnost byla z hlediska etnického složení regionu mimořádně důležitá (částečně se pro předválečnou éru tyto otázky objeví jen v případě velmi stručné charakteristiky kanovníka Weinlicha, nebo biskupa Huyna v souvislosti s hledáním Kohnova zástupce, nebo s translací do Prahy - s. 85, s. 91, s. 101). Národnostní problematika je pak více zohledněna v částech, týkajících se poměrů v arcidiecézi po etablování samostatného československého státu, kdy se česká národní věc do velké míry identifikuje s národní identitou. Očekával bych ale větší rozpracování tematiky ve vztahu k tomu, jak redefinovala nová státoprávní a politická situace vztahy minimálně uvnitř kapituly. Nastaly tam nějaké pohyby nebo ne? Postrádám tam také pasáže, jež by zohlednily situaci, v

níž se katolická církev nacházela, spíše se tam tyto kontexty objeví jaksi „mimořádně“. Přitom se kapitula nenacházela v nějakém ideovém vakuu a musela tyto skutečnosti nějakým způsobem reflektovat. Exkurz o dvou šlechtických členech kapituly, Grimmensteinovi a Ledóchowského považuji spíše za neorganicky včleněný.

Přes zmíněné výhrady lze však celkově označit práci Jitky Jonové za krok směrem k prohloubení znalostí o dějinách olomoucké arcidiecéze a její kapituly, a to zejména díky ucelenému zpracování vývoje jednoho z fenoménů, tedy jmenovacího práva kapituly v proměnách církevních a politických vývojových siločar. Doplnuje tak mezeru v rámci našeho vědeckého poznání, protože komplexní zpracování historie této církevní instituce, i za použití nových pramenů, v tak dynamické době, jakou nepochybně konec 19. století a první polovina 20. století představuje, zatím chybělo. Z tohoto důvodu doporučuji přijetí této publikace k habilitaci a na základě úspěšné obhajoby i udělení titulu docentky.

Doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D.

Historický ústav AV ČR, v.v.i.

Prosecká 76

190 00 Praha 9